

EKSPERTU ZIŅOJUMS PIENA NOZARĒ

LATVIJA 2012. GADS

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

1

Saskaņā ar Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas un SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”
2012. gada 27. janvārī noslēgto līgumu Nr. 2012/16, aktivitāte „Nozaru ekspertu ziņojumi”

Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

PIENA NOZARES MĒRĶIS

Peļņu nesoša piena nozare, efektīvi izmantojot ģeogrāfisko novietojumu, augsnes potenciālu un citus ekonomiskos resursus.

PIENA NOZARES APRAKSTS

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem no kopējā IKP lauksaimniecība, mežsaimniecība, zivsaimniecība 2011. gadā veido 4.57% (653007 tūkst. latu), kas ir par 1.17% vairāk salīdzinot ar 2009. gadu.

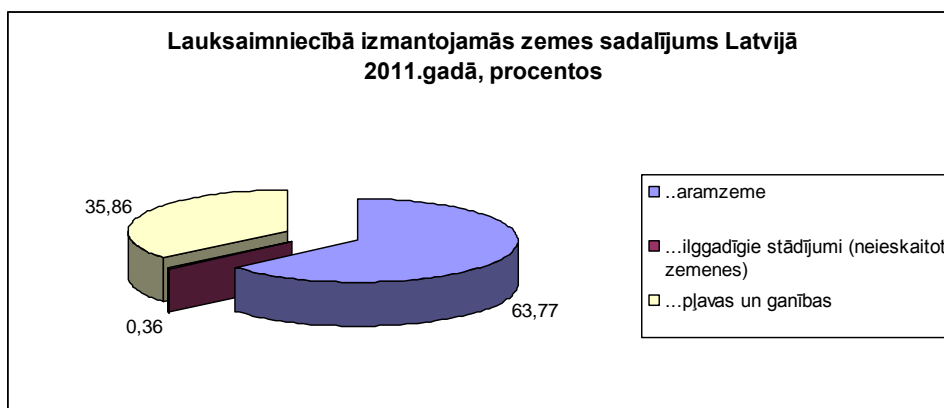
Lopkopība ir viena no vadošajām Latvijas lauksaimniecības nozarēm, kuras attīstībai šeit ir visi nepieciešamie priekšnoteikumi: piemēroti klimatiskie apstākļi, nelielais iedzīvotāju blīvums, uzkrātā saimniekošanas pieredze, ražošanas blakusproduktu (kūtsmēslu) racionālas izmantošanas iespējas, utt. [J. Priekulis „Lopkopības mehanizācija”2008]

Pēc tabulas un 1. att. varam redzēt, ka aramzeme aizņem lielāko daļu (63.77%) no lauksaimniecībā izmantojamās zemes.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes sadalījums (tūkst. hektāru)

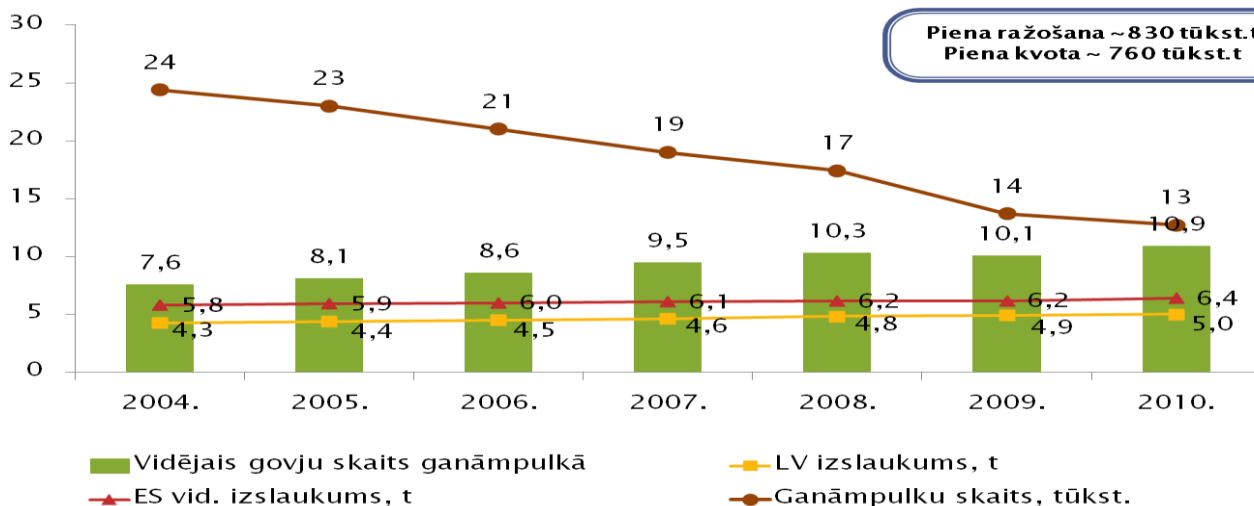
Gads	2007	2010	2011
Izmantotā lauksaimniecībā izmantojamā zeme	1839,2	1805,5	1815,9
..aramzeme	1188,1	1173,4	1158,0
...ilggadīgie stādījumi (neieskaitot zemes)	10,0	6,8	6,6
...pļavas un ganības	641,0	625,2	651,2

Avots: LR Centrālās Statistikas pārvaldes dati

1.att.Avots: LR Centrālās Statistikas pārvaldes dati

Kamēr Latvijā vidēji ganāmpulkā ir 5 govys, jo Latvijas ganāmpulku struktūra ir sadrumstalota, Eiropā vidēji ganāmpulkā ir uz pusi vairāk govju, tas ir, 10.9 govys (2. att.). Ganāmpulku samazināšanās vērojama gan Latvijā, gan arī Eiropā, tāpat arī vidējais izslaukums no govys kāpj gan Latvijā, gan Eiropas valstīs.

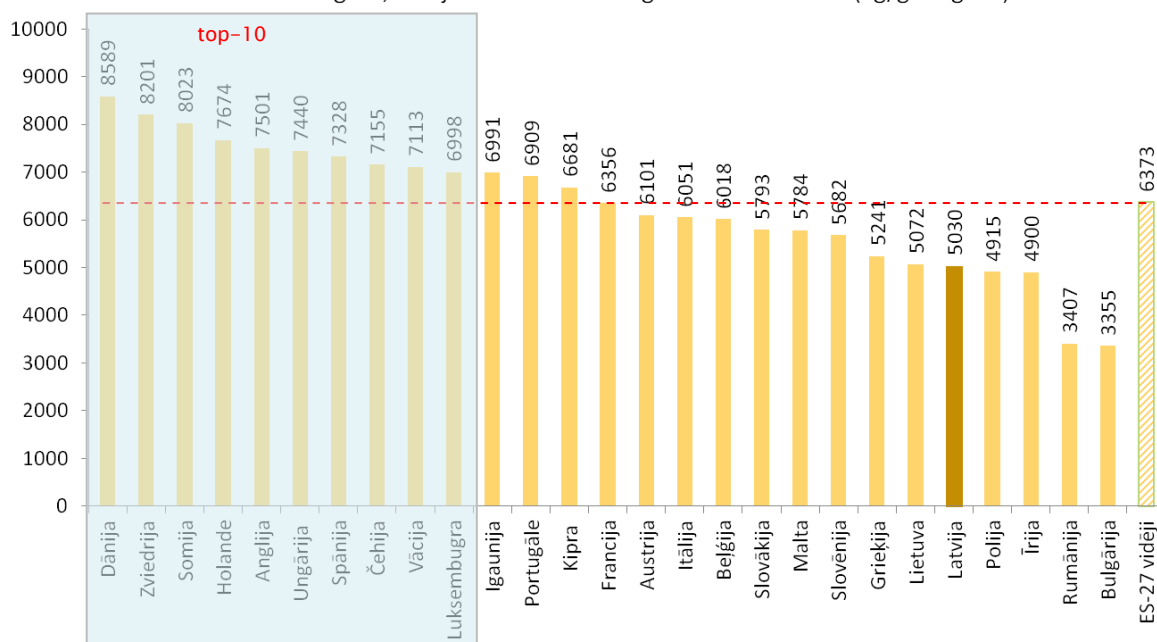

2. att. Avots: CSP, Eurostat

Neskatoties uz nepārtrauktu produktivitātes pieaugumu, Latvijā joprojām vidējais izslaukums ir ļoti zems, salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm (2., 3. att.) Subsīdija politika – atbalstu maksāt saimniecībām, kuras pienu ražo pārstrādei, tādēļ arī viens no punktiem, kas jāizpilda saimniekam, lai saņemtu atbalstu, ir minimālais govju skaits. Šobrīd atbalstu piešķir saimniecībām, kurās ir vismaz 5 govīs. Mērķis šo skaitli ar katru gadu celt, panākot lielāku pievienotās vērtības produktu. Atbalstu sistēmai jābūt vērstai uz saimniecībām, kuras ieinteresētas saražot vairāk piena.

Interesants fakts (3.att.), ka Latvijā vidējais izslaukums ir 5030 kg no govs gadā, kas ir daudz zemāks par līdzīgos klimatiskajos apstākļos esošās kaimiņvalsts Igaunijas vidējo izslaukumu – 6991 kg no govs gadā. Šis rādītājs liek aizdomāties, kas Latvijā tiek darīts savādāk un, iespējams, vajadzētu ņemt piemēru un pamācīties no kaimiņvalsts par augstāku izslaukumu iegūvi, esot līdzīgos apstākļos.

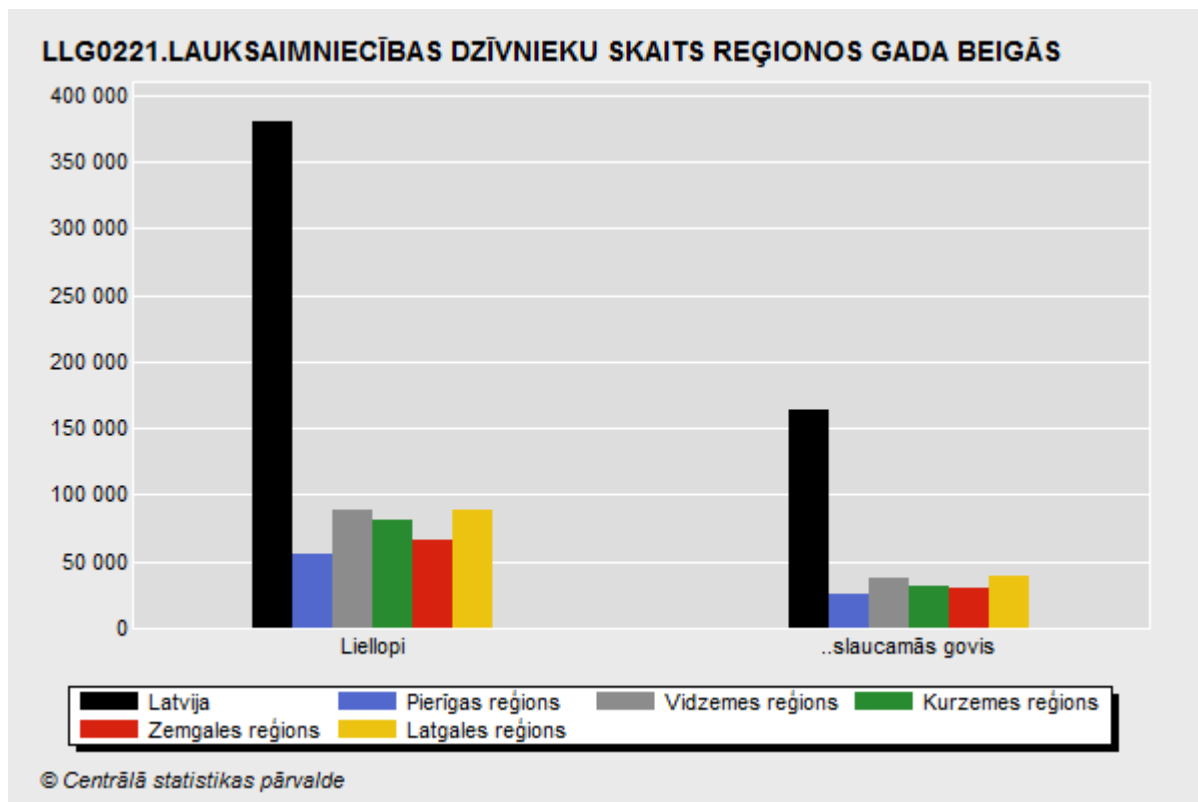
2010.gads, vidējais izslaukums no govju ES dalībvalstīs (kg/govs gadā)

3. att. Avots: Eurostat

Lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju saimniecībās ir palielinājies audzējamo dzīvnieku skaits, tās ir vairāk specializējušās konkrētā lopkopības nozarē. Lauksaimniecības dzīvnieku skaits vidēji vienā saimniecībā ir pieaudzis: liellopu skaits - par 33,8%, slaucamo govju - par 37,7%. [LR Centrālās statistikas dati]

Skatoties reģionālā griezumā, slaucamo govju izvietojums pa reģioniem ir līdzīgs. Vidzemē (37783 sl. govju) un Latgalē (39484 sl. govju) 2011. gadā ir vislielākais slaucamo govju skaits, kas attiecīgi sastāda 23,02% un 24,06%. Vismazākais slaucamo govju skaits (25426 sl. govju) ir Pierīgas reģionā, sastādot 15,49% (skat. 4. att.).

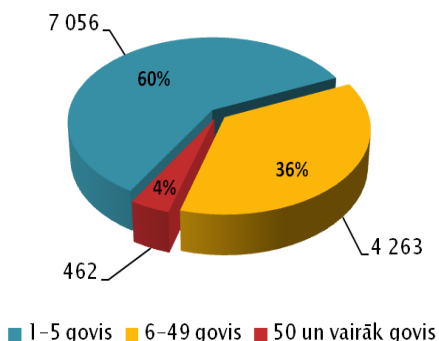

4. att. Avots: LR Centrālās statistikas pārvaldes dati, 2011. gads

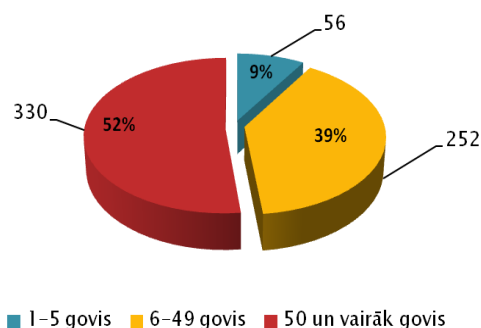
Izvērtējot kvotas apguves rādītājus pēc pārdotā piena apjoma atkarībā no saimniecības lieluma (5. un 6.att.) 2011. gadā lieli kvotas īpašnieki (50 un vairāk govju) kopējā struktūrā veido tikai 4% no visiem kvotas īpašniekiem, bet saražo 52% no Latvijas piena. Lielākais vairums (60%) ir mazie 1-5 govju saimniecību īpašnieki, kuri saražo tikai 9% no visa pārdotā piena daudzuma.

Otrs lielākais īpatsvars pārdotā piena apjomā (39%) ir 6-49 govju saimniecības, kuras sastāda 36% kopējā saimniecību struktūrā.

Ražotāju skaits pa saimniecību lieluma grupām

Realizētā piena apjoms pa saimniecību lieluma grupām (tūkst.t)

5.att. Avots: LDC

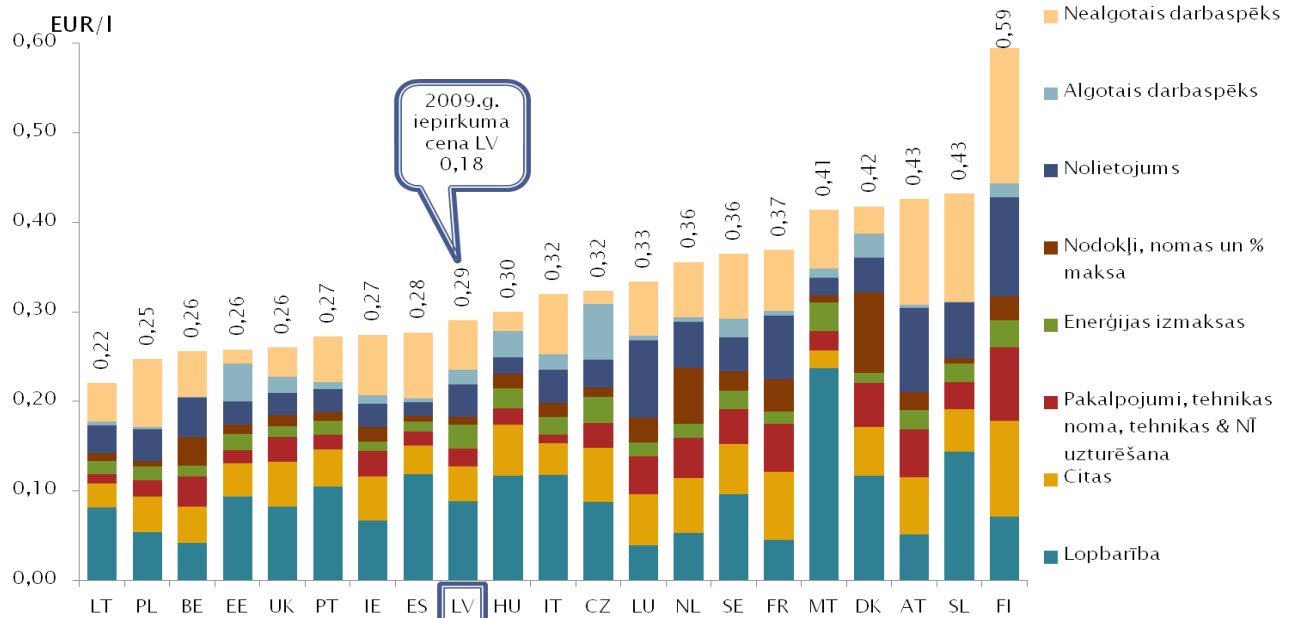

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

6.att. Avots: LDC

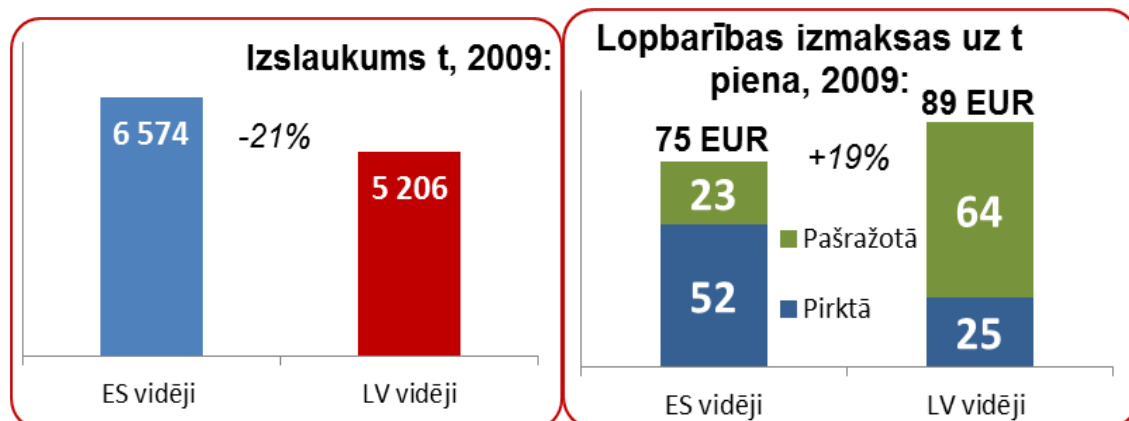

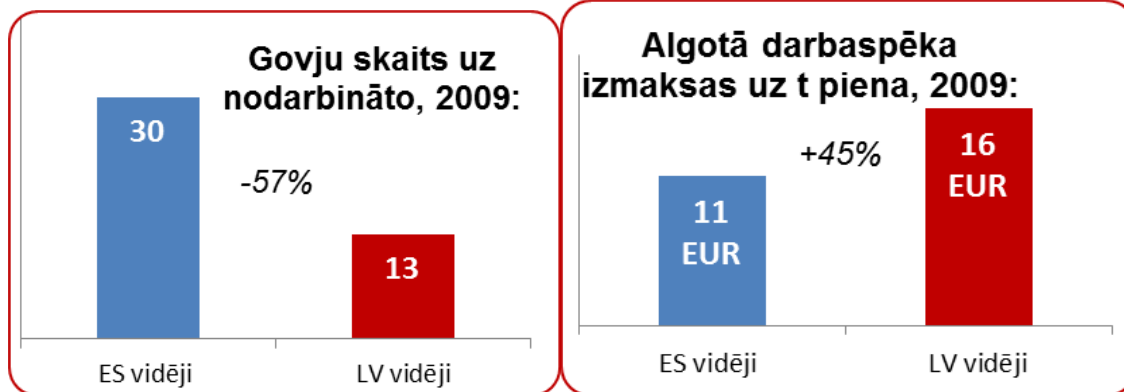
Pašizmaksa uz litru pienu ir vismaz 0.20LVL, kā redzams, 2009.gadā iepirkuma cena uz konkrēto brīdi bija 0.18LVL, kas ir zemākā nekā pašizmaksas cena. Salīdzinot ar valstīm, kurām piena pašizmaksa ir zemāka nekā Latvijai, Latvijas piena ražotājiem jātērē lielāki resursi enerģijas iegādei, kura tirgu neietekmē paši zemnieki, bet valsts politika.

7. att. Avots: Eurostat

Ir vairāki nozīmīgi faktori, kas ietekmē piena pašizmaksas atšķirību, salīdzinot ar Eiropas vidējo pašizmaksu. Ļoti būtiska iezīme ir algotajam darbaspēkam, kas Latvijā izmaksā par 45% vairāk uz saražoto piena tonnu nekā vidēji Eiropā. Šis rādītājs ir saistīts ar zemo izslaukumu no govīm, kas ir par 21% mazāks nekā vidēji Eiropā. Tā kā Latvijā lielākā daļa ganāmpulku ir ar nelielu govju skaitu, tad šis varētu būt viens iemesls nelielam govju skaitam (13) uz nodarbināto cilvēku nekā vidēji Eiropā (30), jo nelielās saimniecībās dēļ augstām izmaksām (tehnoloģiju, iekārtu) un nelielās produkcijas ražības ir grūti ieviest jauninājumus, kas samazinātu roku darbu, skat. 8.att.

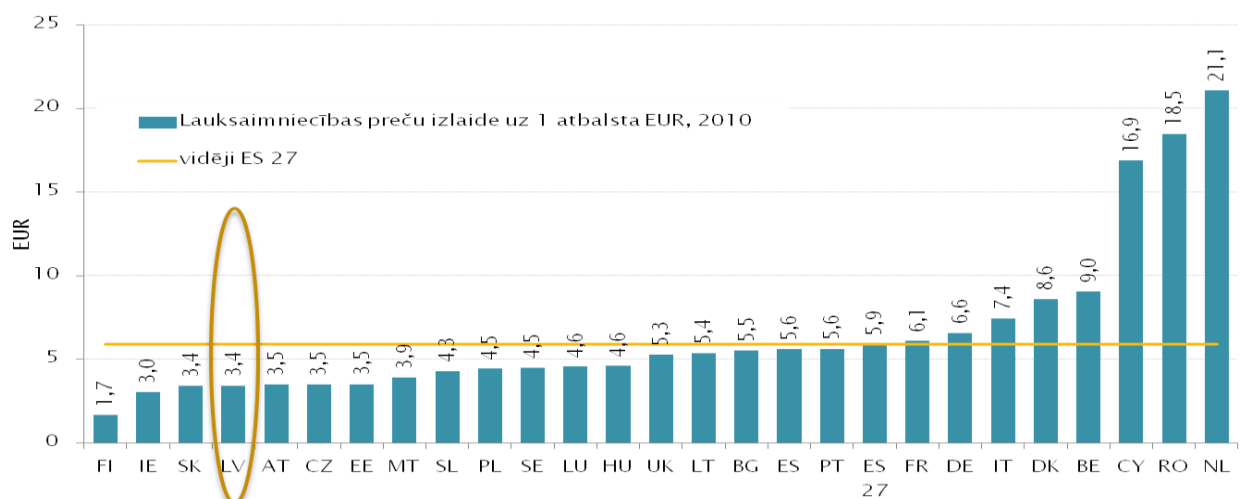

8. att. Avots: SUDAT

Piena kvalitāte

Piena kvalitāte ir galvenais rādītājs, kas, iestājoties Eiropas Savienībā, nosaka Latvijā iegūtā piena un piena produktu konkurētspēju citās valstīs. Ar jēdzienu kvalitāte saprotam īpašību kopumu, kas nodrošina pārtikas atbilstību patērētāja vajadzībām un konkrēto normatīvo aktu prasībām. [http://lufb.llu.lv/conference/agrvestis/content/n10/AgrVestis-Nr10-262-266.pdf] Lai arī daudzi lauksaimnieki strādā pie kvalitatīva piena ieguves, ir daļa zemnieku, kuriem piena kvalitāte nav būtiska. Vislielākā problēma nekvalitatīva piena ieguvē ir piena pārstrādes uzņēmumu rīcība – tie ir gatavi pirkt arī sliktas, pat neatļauti sliktas kvalitātes pienu. Šo situāciju pasliktina arī fakts, ka Latvijā saimniecības cenšas attīstīties, lai nodrošinātu ar nepieciešamo govju skaitu fermā, tās ir gatavas paturēt arī slimas govīs.

Lauksaimniecības atdeve no viena 1 atbalsta EUR (2010.gads) ir mazāka nekā vidēji 27 Eiropas valstīs. Zemā produktivitāte un pelēkā ekonomika varētu būt kā iemesli nepietiekamai atbalsta atdevei (9.att.)

9. att. Avots: Eurostat

Ja lauku saimniecības sadala pēc naudas apgrozījuma (EUR), tad ievērojams skaits saimniecību – 79 129 – ir mazas saimniecības ar apgrozījumu līdz 15 tūkst. EUR gadā, savukārt lielās saimniecības, kuru apgrozījums ir virs 100 tūkst. EUR gadā vairs ir tikai 1073 (10. att.)

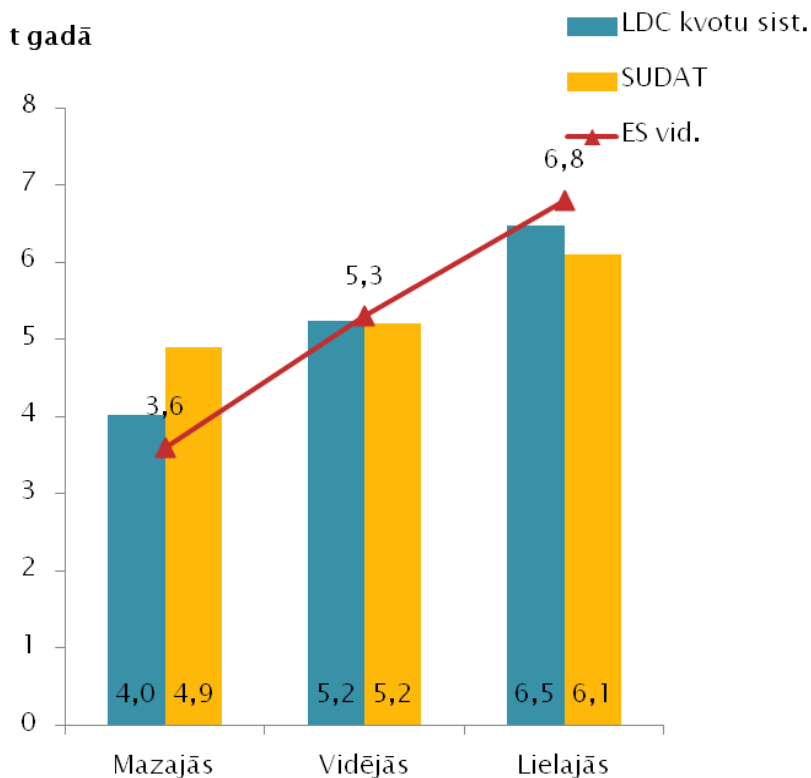
Lauku saimniecību grupējums ekonomiskā lieluma klasēs

(2010. gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti)

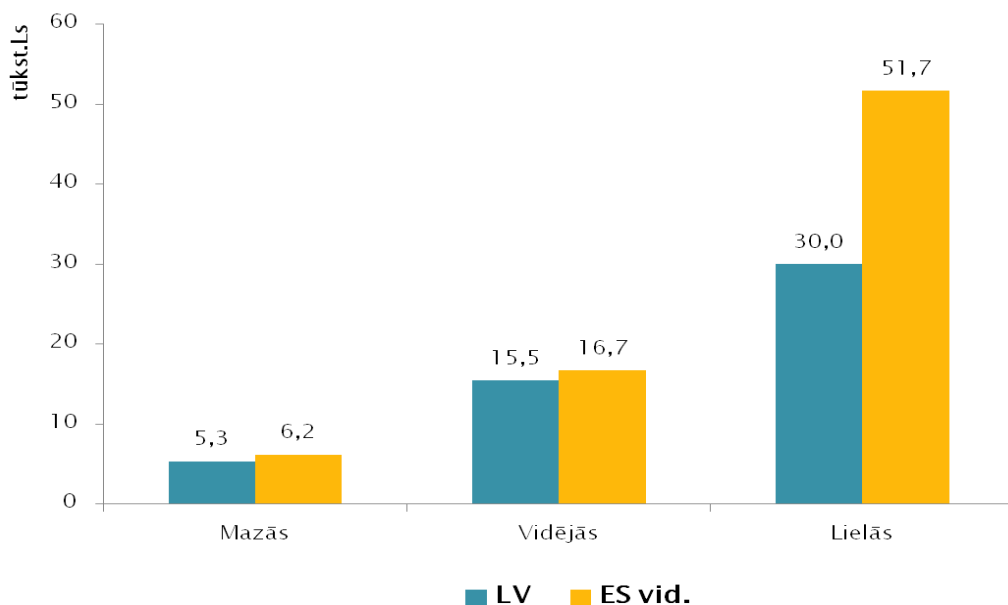
Saimniecības lieluma klase	Kopā	Mazās	Vidējās	Lielās
Apgrozījums gadā tūkst. EUR		0-<15	15-<100	100-<
Vidēji slaucamās govīs	2	0,8	13,6	53,3
Vidēji iLIZ	21,5	11,4	100,2	536,3
Vidēji lopu vienības	5,7	2,1	28,1	206,5
Saimniecību skaits	83 386	79 129	3184	1073

10. att. Avots: CSP

No katra simta lauku saimniecību tikai trīs ir specializējušās piena ražošanā (kurās ir vairāk par 50 govīm). Piensaimniecībā specializējušies uzņēmumi daudz racionālāk izmanto resursus, un no katras govs un katra m² lopu mītņu iegūst daudz vairāk piena produkcijas vērtības, kā arī prot veiksmīgāk motivēt darbaspēku, saņemot no tā lielāku atdevi nekā vidējā vai mazā ekonomiskā lieluma saimniecības (11., 12. att.)

11. att. Piena saimniecību vidējais izslaukums pēc saimniecību ekonomiskā lieluma klasēm 2010. gadā, Avots: LDC, SUDAT, Eurostat

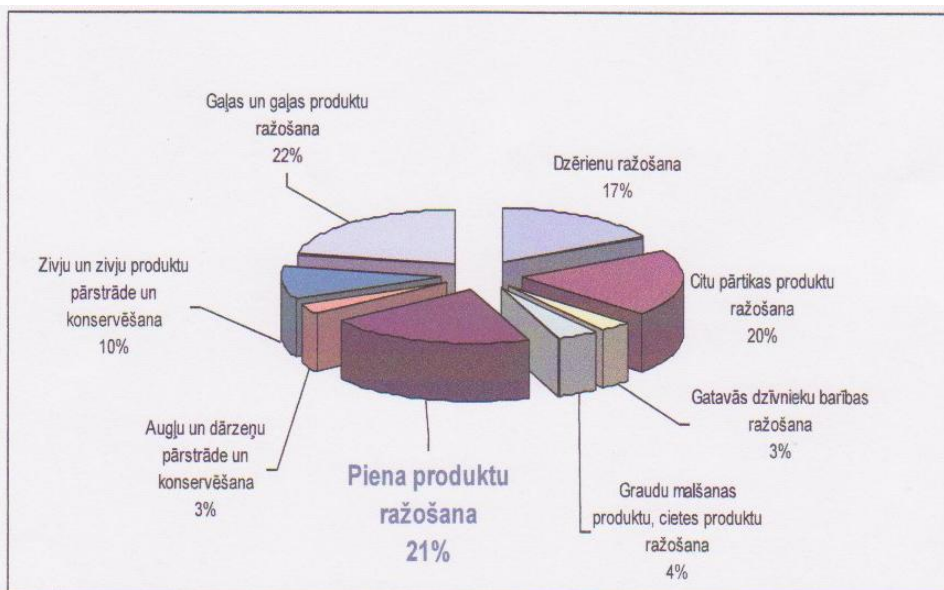
12. att. Darbaspēka atdeve dažāda ekonomiskā lieluma saimniecībās 2010.g. Avots: SUDAT, FADN

Piena pārstrāde

Piena nozarei ir svarīga loma kopējā Latvijas pārtikas ražošanas sektorā – kā redzams 13. attēlā, tā dod 21% no pārtikas un dzērienu izlaides vērtības 2010. gadā.

Latvijā darbojas 38 piena pārstrādes uzņēmumi, un LPCS kā kooperatīvā sabiedrība apvieno 12 piena pārstrādes uzņēmumus un sadarbojas vēl ar 4 piena pārstrādes uzņēmumiem, kas kopumā pārstrādā ap 90% no Latvijā pārstrādātā piena apjoma. 6 lielākie piena pārstrādes uzņēmumi pārstrādā 80.2% no kopējā Latvijā pārstrādātā piena. Vidēji Latvijas piena pārstrādes uzņēmumu ražošanas jaudas tiek izmantotas par 64 – 72%, kas nozīmē, ka pašreizējā situācijā ir iespējams būtiski palielināt piena pārstrādes apjomu. [Ziņojums par situāciju piena pārstrādes nozarē, 2011.g.]

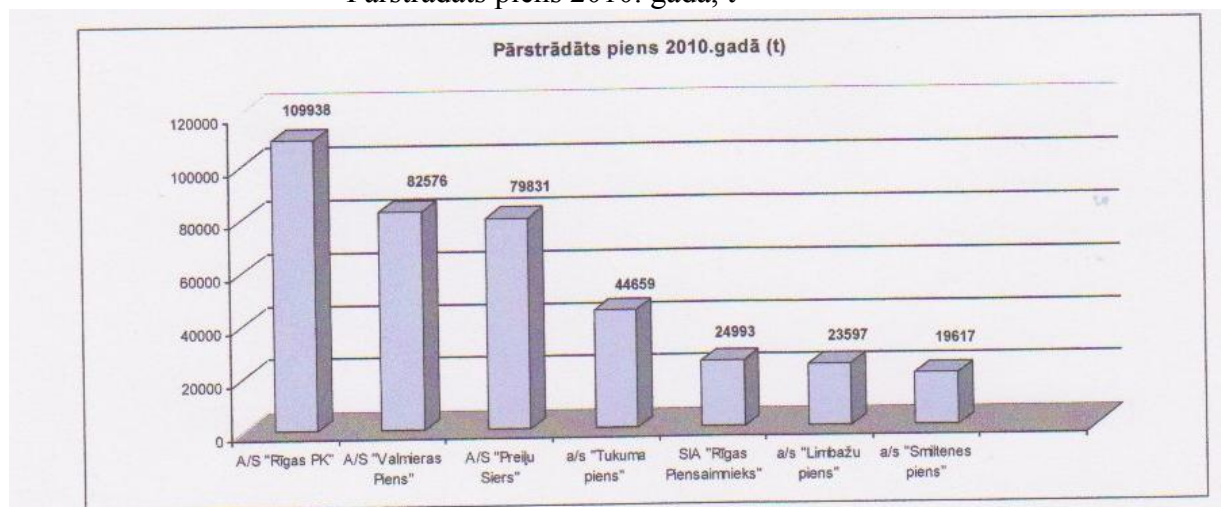
Piena pārstrādes loma Latvijas ekonomikā

13. att. CSP dati, 2010. gads

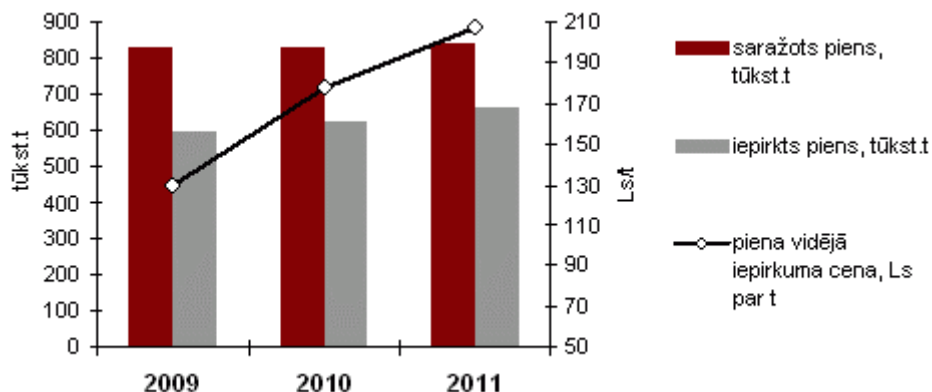
Lielākie piena pārstrādes uzņēmumi Latvijā pēc pārstrādātā piena apjoma, kā redzams 14. attēlā, ir Rīgas Piens kombināts, Valmieras Piens un Preiļu Siers.

Pārstrādāts piens 2010. gadā, t

14. att. Lielākie piena pārstrādes uzņēmumi Latvijā pēc pārstrādātā piena apjoma
Avots: LPCS

Neskatoties uz krasām piena cenu svārstībām, saražotais piena apjoms pēdējo triju gadu laikā nav būtiski mainījies. Nedaudz pieaudzis ir iepirktā piena apjoms (15. att.).

15. att. Piena ražošana, iepirkums un vidējā iepirkuma cena (ieskaitot kazu pienu)
Avots: Centrālās statistikas dati

Vērā ņemamu svaigpiena apjomu uz Lietuvu sāka izvest 2007. gadā, jo Latvijā izveidojās piena pārpalikums.

Ja uz Lietuvu izvestais svaigpiens tiktu pārstrādāts Latvijas piena pārstrādes uzņēmumos, tas Latvijas valsts budžetam papildus dotu vismaz 4 miljonu latu gadā kā dažāda veida nodokļu ieņēmumus, kā arī nodrošinātu papildus darbavietas 450 cilvēkiem. Tas savukārt palielinātu gada kopējo IKP rādītājus par vismaz 11.4 miljoniem latu. [Ziņojums par situāciju piena pārstrādes nozarē, 2011.g.] Balstoties uz PCS aprēķiniem, jaunās piena rūpnīcas celtniecības atbalsts ir pamatots ieguldījums, lielāka piena apjoma pārstrādei Latvijā un papildus darbavietas izveidē.

Aplūkojot 2011. gada rādītājus un turpmākās situācijas attīstības prognozes, kas raksturo svaigpiena izvešanu pārstrādei un Lietuvu, var secināt, ka galvenā tendence ir izvestā svaigpiena apjoma pieaugums, kas palielina negūto ienākuma apjomu Latvijas valsts budžetam. Līdz ar to Latvijas valsts budžets netiek papildināts par gandrīz 6 miljoniem LVL, savukārt gada IKP apjoms nepalielinās par aptuveni 17 miljoniem LVL.

Negūtie Latvijas budžeta ieņēmumi 2011. gadā (LPCS)

2011. gads (prognoze)	LVL
Budžeta ieņēmumi no sociālā nodokļa iemaksas	828 648
Ieņēmumi no IIN	765 327
Ieņēmumi no PVN	3 758 040
Ieņēmumi no UIN	569 400
Potenciālie budžeta ieņēmumi	5 921 415
Papildus potenciālais iedzīvotāju patēriņš gadā	2 295 980
Papildus potenciālais IKP gadā	17 082 000

Vajās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Nelabvēlīga vide uzņēmējdarbības attīstībai (birokrātija, nodokļu politika, kontrolējošās iestādes, augsti kredītprocenti)

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

ELFLA
EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

11

Saskaņā ar Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas un SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”
2012. gada 27. janvārī noslēgto līgumu Nr. 2012/16, aktivitāte „Nozaru ekspertu ziņojumi”

Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

- Neefektīva resursu izmantošana (zemes – zemas zālāju ražības; neliels liellopu blīvums; darbaspēka – maza atdeve; dzīvnieka- maza ražība)
- Privātfirmu un zemnieku izveidotu pārstrādes uzņēmumu pārāk ciešas apvienošanās rezultātā zemniekiem praktiski neiespējami būtu ietekmēt piena cenu

CILSTDARBS

Apraksts

Augstražīga un veselīga ganāmpulka izveide nav iedomājama bez ciltsdarba. Ciltsdarbs — zootehnisko pasākumu komplekss mērķtiecīgai dzīvnieku audzēšanai un to ģenētisko un saimnieciski derīgo īpašību izkopšanai, kurā ietilpst pareiza uzskaitē, izlase, atlase, ēdināšana, turēšana un kopšana [Ciltsdarba un dzīvnieku audzēšanas likums] Valsts atbalsta mērķis ir sekmēt ciltsdarbu piensaimniecības nozarē, mērķtiecīgi izmantojot piena šķirņu slaucamās govīs un teles. Mērķtiecīgā izmantošanā ietilpst ne tikai potenciālā piena daudzuma ieguve no govīm, bet ļoti būtiska ir arī dzīvnieka spēja ekonomiski izdevīgi sevi atražot. Valstī kā optimālais servisa periods govīm ir noteiktas 40 dienas, pirmā sēklošanas reize telēm – 15 mēnešu vecumā, pirmā atnešanās telēm – 24.2 mēnešos, sēklošanas reižu skaits – 1 reize, cietstāvēšanas periods – 45 dienas. Kā redzams pēc tabulas, republikā neviens no iepriekšminētajiem rādītājiem neatbilst optimālajiem rādītājiem. Nobīde no šiem rādītājiem izpaužas kā izmaksas, kuras sadārdzina piena pašizmaksu.

Republikas atražošanas rādītāji uz 30.09.2011.

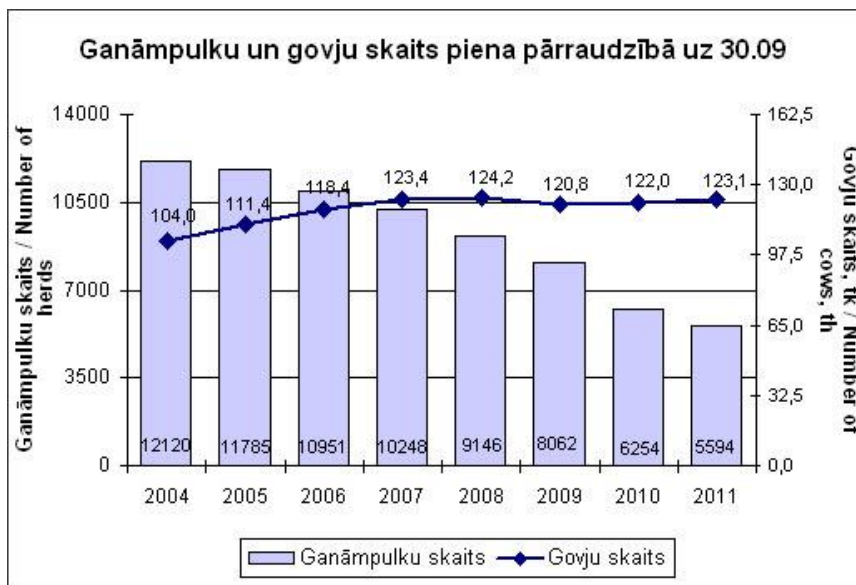
1.sēklojums (teles)		1.atnešanās		Servisa periods		Sēklojumi		Cietstāvēšana	
Skaitis (vidēji)	Vecums	Skaitis (vidēji)	Vecums	Skaitis (vidēji)	Periods	Skaitis (vidēji)	Reizes	Skaitis (vidēji)	Periods
28137 (5)	16.2	29182 (5)	27.7	88454 (16)	142	97448 (17)	1.8	74020 (13)	64

Avots: LDC

Lai tuvinātos šo rādītāju sasniegšanai, saimniecībās ir jāveic liels darbs, kas galvenokārt varētu būt saistīts ar menedžmenta sakārtošanu kā arī ar saimniecības nākotnes redzējuma nospraušanu. Lai uzņēmējiem būtu vieglāk saprast savas izaugsmes iespējas, konkurētspēju, palīdzība būtu vajadzīga no valsts puses kā piensaimniecības nozares redzējuma definēšana, nozares nozīmīguma noteikšana, kā arī atbalsta maksājumu sakārtošana ilgtermiņa periodā. Ir svarīgi saprast valstiskā līmenī, kur mēs vēlamies būt un ko mēs vēlamies sasniegt, kas tālāk palīdzētu katram konkrētam saimniekam izvirzīt savus uzņēmuma attīstības mērķus.

Pēc Lauksaimniecības datu centra (LDC) datiem veidotajā grafikā varam redzēt, ka ganāmpulku skaitam ir tendence samazināties, bet govju skaits, kurām veic pārraudzību - palielinās, kas vērojama kā pozitīva tendence (16. att.) Šī palielinājuma iemesls varētu būt subsīdiju politika, jo atbalsts tiek maksāts par pārraudzībā esošu dzīvnieku. [Piena nozares Latvijā analīze, 2011. g.]

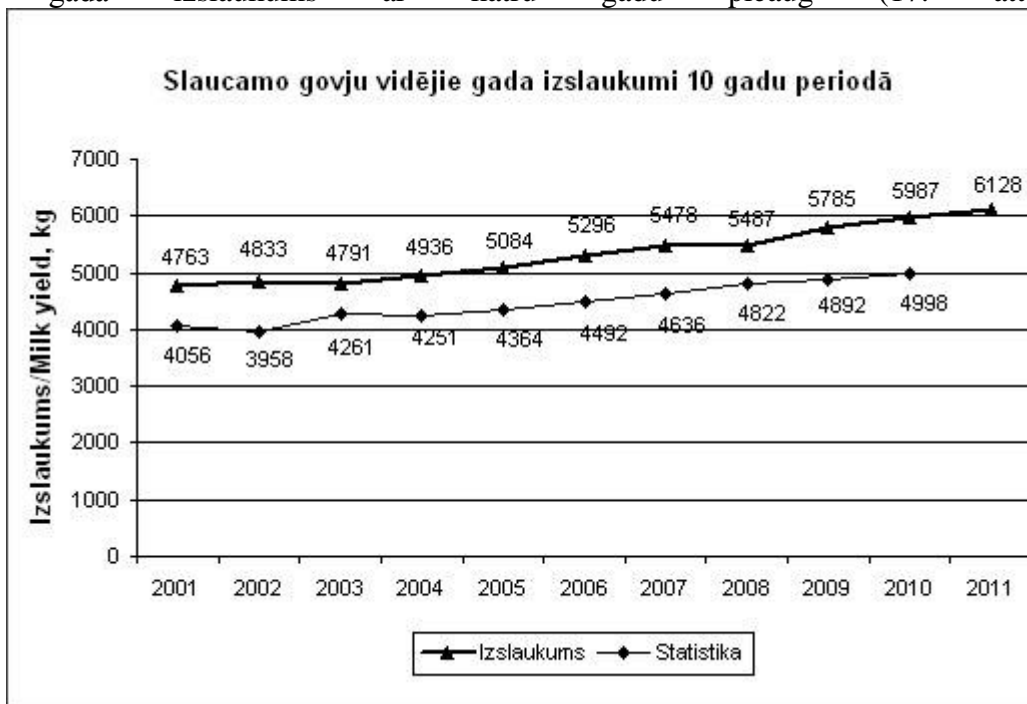

16.att. Avots: LDC

Lai arī govju skaits pieaug, pēdējo 10 gadu laikā lopkopības intensitāte ir zema (2011.gadā uz 100ha izmantotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir 21 liellops, tai skaitā 9 govīs, kas ir par 3 liellopiem un 4 govīm mazāk nekā 2001. gadā) (CSP dati).

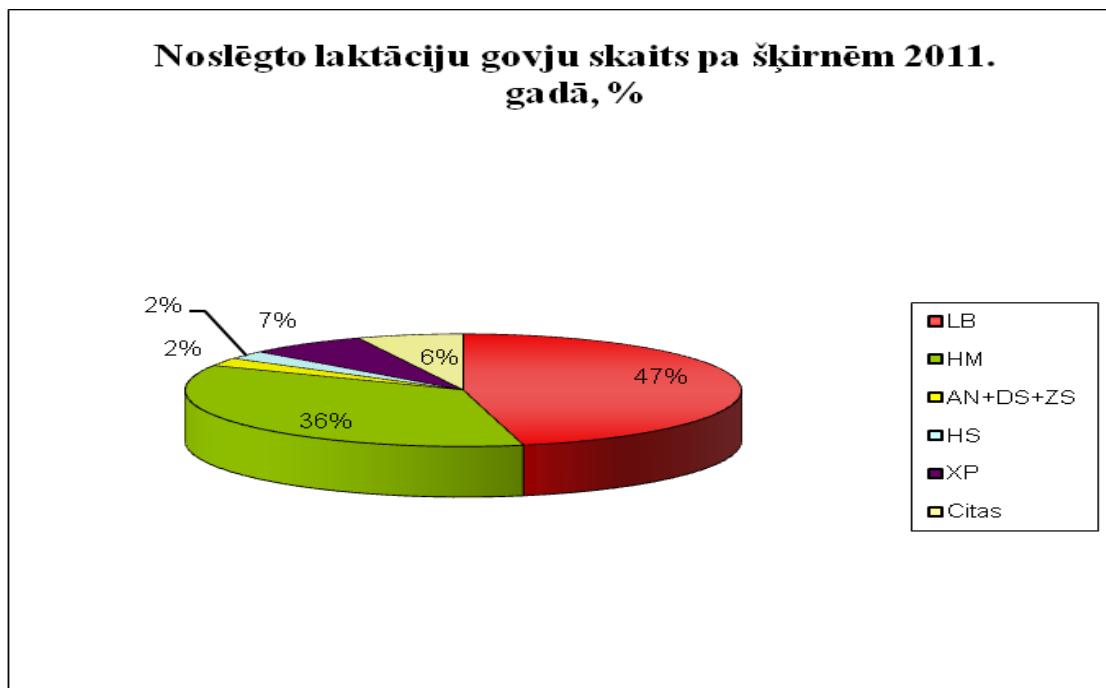
Kā vēl viena pozitīva tendence vērojama ir izslaukuma kāpumā. Slaucamo govju vidējais gada izslaukums ar katru gadu pieaug (17. att.)

17. att. Avots: LDC

2002.gadā pamata govju šķirne Latvijā ir Latvijas brūnā šķirne, kas sastāda 74% ar vidējo izslaukumu 4357 kg, tauku saturu 4,45% un olbaltumu 3,31%. Melnraibo šķirņu govju skaits sastāda 26% ar vidējo izslaukumu 4552 kg, ar vidējo tauku saturu 4,38% un

vidējo olbaltuma saturu 3,28%. [LDC informācija] Desmit gadu laikā LB šķirne ir samazinājusies līdz 47%, vietu dodot augstražīgai Holšteinas melnraibai šķirnei, kas 2011.gadā sasniedza jau 36% ar vidējo izslaukumu 6868 kg no noslēgto laktāciju govju skaita (18. att. un sekojošā tabula).

18. att. Avots:LDC

Noslēgto laktāciju vidējā standartaizstrāve pa šķirnēm (2011)

Šķirne	Govju skaits	izslaukums, kg	Tauki + Olbaltumv., kg	SŠS (x1000)
LB	45555	5602	433,1	257
HM	34912	6868	498,9	217
AN	185	5931	458,6	233
DS	1354	5758	452,8	175
ZS	711	6102	479,8	190
HS	2346	6142	455,9	190
LZ	506	4759	362,6	233
ŠV	136	6299	484,5	159
SI	60	7134	531,9	192
XP	6798	5990	448,5	202
Citas	5331	5054	381,6	253

Avots: LDC

LZ šķirne sastāda ļoti niecīgu daļu (nedaudz vairāk kā 500 govīs), taču Latvijai ir nozīmīga kā vietējā, specifiskā šķirne, kas ietilpst „Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana” (LDGRS) pasākumā, kura mērķis ir saglabāt, aizsargāt un pavairot vietējās izcelsmes nozīmīgo šķirņu lauksaimniecības vaislas dzīvniekus, kuri nacionāli un starptautiski ir atzīti kā apdraudētas populācijas. Šobrīd šī šķirne vairāk ir kā ekskluzīva šķirne, apskates objekts, kas ir interesants ar savu apmatojuma krāsu.

Interesants fakts ir par Holšteinas sarkano šķirni (HS), kuru Latvijā pieskaita pie piena tipa sarkano šķirņu grupas (pielikums ZM kārtībai Nr. 32, Kartība liellopu šķirnes noteikšanai un tas reģistrēšanai datu bāzē), kaut gan pēc būtības HS ir Holšteinas šķirne ar dominanto sarkanās krāsas gēnu. Turklāt, šī HS šķirne tiek klasificēta kā radnieciskā šķirne sarkano šķirņu grupai, kaut gan radnieciska tā ir HM šķirnei, tamdēļ ir neizprotama HS šķirnes piešķirtā klasifikācija. Pozitīva virzība, ka pēdējā laikā arvien vairāk tiek minētas divas šķirņu grupas - sarkano šķirņu grupa (LB, ZS, ZA, DS u.c. šķirnes) un Holšteinas šķirnes grupa (HM un HS), jo Latvijā izzūd asinības ziņā tīras vienas sarkano šķirņu govīs, tādēļ nebūtu korekti runāt par šīm šķirnēm atsevišķi, bet gan skatīties kopumā.

Dažādu piena šķirņu krustošanas rezultātā iegūstam dažādas asinības dzīvnieku (XP). Šī grupa Latvijā sastāda 7% no noslēgto laktāciju govju skaita (18. att.)

Lai arī 2011. gadā Latvijā vietējā bioprodukta izlietojums sastāda vairāk nekā 60% no visa bioprodukta izlietojuma, pēc sekojošās tabulas varam redzēt, ka Latvijā dzimušo vaislinieku bioprodukta izlietojums ar katru gadu samazinās. 2006. gadā importētā vaislinieku bioprodukta izlietojums sastādīja 59.4% salīdzinot ar vietējo vaislinieku bioprodukta izlietojumu un 2011. gadā ievesto vaislinieku bioprodukts sastādīja jau 82.9%.

Gads	No import. Vaisl	No dzimušiem Latvijā	Latvijas ģenētika % no kopējā
2006	109377	129693	40,6
2007	139018	111451	34,0
2008	150070	90807	28,0
2009	167133	73820	23,6
2010	167296	61195	18,9
2011	157071	56160	17,1

Latvijā iegūtā bulļa bioprodukta izlietojuma sadalījums pa gadiem

Avots: LDC

Runājot par kvalitatīvu pienu, būtiska nozīme ir ne tikai pareiza parauga noņemšanai, bet arī ticamu datu ieguvei no noņemtā piena parauga, kur lielu lomu spēlē laboratorija. Neatkarīga vienota laboratorija svaigpiena testēšanai un ciltsdarba (pārraudzības) vajadzībām novērstu nepatiesu datu ieguvei.

Neatkarīgas vienotas laboratorijas stiprās puses un iespējas:

1. Neatkarīgs vērtētājs (pienu neražo un nepārstrādā, līdz ar to nav ieinteresēts rezultāta falsifikācijā)
2. Vienlīdzības princips (gan piena ražotāji, gan pircēji rezultātu saņems no vienas laboratorijas)
3. Zemnieki nevarēs pārmest, ka cita laboratorijā ir citi rezultāti (salīdzināmi)
4. Samazinātas testēšanas izmaksas (iekārtu palaišana viena parauga testēšanai izmaksā tikpat cik uzsākot 1000 paraugu testēšanu)
5. Falsifikācijas noteikšana, ja testē vienu paraugu uz visiem parametriem
6. Likumdošanā var iestrādāt prasību, par to, ka Laboratorija paziņo par aizdomīgiem, falsificētiem paraugiem kontrolējošai institūcijai
7. Vieglāk un lētāk kontrolēt (PVD) gan Laboratoriju, gan piena ražotājus un pircējus
8. Vieglāk un lētāk veidot un uzturēt datu bāzi (LDC)
9. Veidot vienotu un lētāku paraugu noņemšanas sistēmu
10. Piena pārraugu vienota koordinēšana un apmācība
11. Paraugu noņemšanas aprīkojuma piegāde (visiem vienāds)
12. Testēšanas pakalpojuma klāsta palielināšana
13. Laboratorijas budžets veidojas tikai no ieņēmumiem par veikto testēšanu
14. Pakalpojuma cena tiek saskaņota un apstiprināta ar visām ieinteresētām pusēm, kas ir dibinātāji un kuru pārstāvji ir Laboratorijas Padomē
15. Laboratorija testē vairāk par 60% no Latvija saražotā svaigpiena (citām laboratorijām nav tādas pieredzes klientu apkalpošanā) un 15% no pārraudzības analīzēm
16. Rezultātu salīdzināmība, statistiska ticamība, vieglāk apkopot un parādīt ES
17. ES pārbaudēs jau tagad ir uzsvērts, ka Piensaimnieku laboratorija ir centrālā un vienīgā laboratorija, kas testē obligātus piena paraugus, kas vieš inspektoros priekšstatu par to, ka obligātās pārbaudes tiek veiktas centralizēti (īstenība tā nav)
18. Igaunijā un Lietuvā likumdošana pilnvarojumu vienai laboratorijai dod ZM ministrs. Tiek noteikta biežāka obligāto paraugu kontrole, vienreiz nedēļā uz visiem parametriem no katra zemnieka. (Latvijā, minimālas prasības pēc Regulas 853/2004)

Vājās puses un draudi:

1. Augstas pakāpes atkarība no LR normatīvajiem aktiem un ES direktīvām, kuras nosaka nepieciešamību pēc laboratorijas pakalpojumiem
2. Nozares attīstība
3. Monopola stāvokļa izmantošana (Maz iespējams, jo dibinātājos ir pārstāvētas visas ieinteresētās puses)

Laboratorijas struktūras provizorisks sastāvs.

Dibinātāji	daļu skaits	% no pamatkapitāla
ZM	12	5.6
LPCS	68	31.5

Latgales LB	22	10.2
Latvijas Piena Ražotāju Asociācija	22	10.2
Latgales CMAS	16	7.4
Siguldas CMAS	16	7.4
Kurzemes CMAS	16	7.4
Latvijas šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība	6	2.8
Vidzemes PPB	22	10.2
Z/S Zemturi	16	7.4
Kopā	216	100.0

Pamatkapitāls 6 480,00 LVL

Vājās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Latvijas piensaimniecības ilgtermiņa redzējums
- Valsts atbalsta mehānisma struktūra - nedrīkst pieļaut atbalsta sistēmu, kuru administrē privāti uzņēmumi, kas nav ražotāju organizācijas
- Ciltsdarba datu ticamība:
 - 1) Pašlaik pārraudzībā valsts atbalsts ganāmpulka īpašnieku motivē „pievilkt” datus
 - 2) vaislinieku novērtējums (pašreiz saskaņā ar subsīdiju nolikumu, pārbaudāmai buļļa meitai DNS analīze jāveic TIKAI, ja to pieprasa organizācija)
 - 3) piena parauga patiesa testēšanas rezultāta ieguve

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

- Latvijas piensaimniecības ilgtermiņa programmas izveide, kas palīdzētu saimniekiem veiksmīgāk plānot savu uzņēmējdarbību, lai būtu skaidrība, cik daudz valsts ir gatava atbalstīt vietējās produkcijas ražotājus
- Ciltsdarbs pieder zemniekiem (ciltsdarba vadība pieder zemniekiem pēc būtības-ražotājiem vai ražotāju organizācijām)
- Panākt vispārēju piena kvalitātes celšanos (somatisko šūnu un baktēriju samazinājums pienā) un panākt izslaukuma celšanos
- vienotas laboratorijas apstiprināšana visa veida piena paraugu testēšanai

ATRAŠANĀS VIETA, ĢEOGRĀFISKAIS ASPEKTS, IZVIETOJUMS TERITORIJĀ Apraksts

Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis – nozīmīgākā valsts konkurētspējas dabiskā priekšrocība. Baltijas valstis atrodas Eiropas kontinenta ģeogrāfiskajā centrā, kas sekmē Latvijas un citu Baltijas valstu nozīmības palielināšanos globāla rakstura multimodālo loģistikas sistēmu veidošanā un attīstībā. [Latvijas reģionu ekonomikas attīstības perspektīvas un virzieni 2010-2011]

Latviju par pievilcīgu ieguldījumu vietu padara ne tikai uzņēmējdarbības attīstības iespējas, tās dabiskās priekšrocības un izglītots darbaspēks, bet arī Latvijas atrašanās vieta Baltijas valstu grupā, Eiropas Ziemeļu valstu grupā, Baltijas jūras reģionā un Eiropas

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

17

Saskaņā ar Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas un SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” 2012. gada 27. janvārī noslēgto līgumu Nr. 2012/16, aktivitāte „Nozaru ekspertu ziņojumi”

Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

Savienībā. Valsts ģeogrāfiskā atrašanās vieta to padarījusi par nozīmīgu tranzīta partneri gan NVS, gan Eiropas valstīm. Latvijai raksturīga nepiesārņota vide un pievilcīgas dabas ainavas. Valsts teritorija ir bagāta ar upēm un ezeriem. [Latvijas reģionu ekonomikas attīstības perspektīvas un virzieni 2010-2011]

KONKURĒTSPĒJA, SADARBĪBA LV/ES, EKSPORTS, IMPORTS

Apraksts

Situāciju tirgū lielā mērā nosaka ražoto produktu un to izejvielu eksports un imports. Eksports ir viens no svarīgākajiem Latvijas tautsaimniecības atveseļošanās procesa virzītājiem. Preču un pakalpojumu eksporta apjomi pieaug jau vienpadsmito ceturksni pēc kārtas. Kopumā 2011.gadā importa pieauguma tempi apsteidza eksporta pieaugumu un preču un pakalpojumu eksporta – importa saldo bija -3,9% no IKP.

Piensaimniecības sektorā pēdējos gados notiek strukturālas pārmaiņas. Piena ražotāji piesaista investīcijas ganāmpulku atjaunošanās, saimniecību modernizēšanā un paplašināšanā. Ganāmpulka palielināšanā notiek Latvijas sadarbība ar citām valstīm, no tām ievadot grūsnas teles. Tajā pašā laikā ir Latvijas saimniecības, kuras no sava ganāmpulka realizē grūsnus dzīvniekus uz citām valstīm. Ģenētiskā potenciāla uzlabošanā no citām valstīm Latvijas tirgum tiek piedāvāts ģenētiskais materiāls, kas ar katru gadu iegūst lielāku popularitāti. Tas rada iespēju attīstīties piena sektoram, tomēr šis sektors vēl joprojām ir sadrumstalots.

Konkurences saasināšanos eksporta tirgos pastiprina ne tikai veco ES dalībvalstu ražotāji, bet arī jauno ES dalībvalstu pārstrādes uzņēmumi. Viegļāk konkurēt ir ar zemākas cenas un tajā pašā laikā augstākas kvalitātes produktiem. Latvijas piena produktu eksportētāju kavē arī sadrumstalotais pārstrādes tirgus. Pēdējos gados ir sākusies lauksaimniecības produkcijas pārstrādes uzņēmumu koncentrācija, ražošana koncentrējas lielākās, ES prasībām atbilstošās ražotnēs. Tomēr daudzviet aprīkojums joprojām neļauj ražot ES kvalitātes prasībām atbilstošu produkciju, kas ierobežo eksporta iespējas. [http://www.kp.gov.lv/uploaded_files/petijumi/konkurence_piena_%20nozare.pdf]

Kapitālieguldījumi, kuru mērķis ir samazināt saražotās produkcijas pašizmaksu, ir viens no galvenajiem konkurētspējas avotiem pārtikas rūpniecībā globālā un reģionālā mērogā. [http://www.viaa.gov.lv/files/free/12/14912/apraksts_partika_final_07052012.pdf]

Nozares attīstība ir atkarīga no jauna eksporta tirgus apguves un esošo tirgu paplašināšanas. Turklāt attīstību noteicošs faktors būs izejvielu cenu izmaiņas, kas lielā mērā noteiks arī nozares konkurētspēju. [http://www.viaa.gov.lv/files/free/12/14912/apraksts_partika_final_07052012.pdf]

Vājās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Pārstrādes uzņēmumu zemā ražība
- Saimniecību sadrumstalotība
- Piena cenu svārstīgums
- Piena kvalitāte
- Mazs vietējais patērētāju tirgus
- Patērētāju zemā maksātspēja

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

- Pārstrādes uzņēmumu ražošanas jaudu palielināšana, jaunu tehnoloģiju ieviešana
- Piena kvalitātes celšana, uzlabojot menedžmentu saimniecībās
- Piena cenu stabilizācijas mehānismu ieviešana

- Izglītots, lojāls patērētājs saražotai vietējai produkcijai

SERTIFIKĀCIJA, PĀRBAUDES, LICENCES. UZRAUDZĪBA

Apraksts

Pozitīva iezīme, ka vairākus, ar ganāmpulka pārraudzību saistītus darbus, iespējams veikt elektroniskā veidā (dzīvnieka piedzimšanu, apzīmēšanu, sēklošanas informāciju, lineārās vērtēšanas datus).

Kā negatīvu iezīmi šeit var minēt nepamatotu atskaišu pieprasījumu no CSP. Dati par zemēm pieejami elektroniskā formātā datu bāzē, arī par dzīvniekiem, kvotām u.c. veida informācija, bet katru gadu saimniekam ir jāatskaitās un jāsameklē šī informācija, veltot savu laiku, kur saimnieks nav ieinteresēts pavadīt laiku šo datu meklēšanā, līdz ar to ne reti dati tiek piedomāti. Interesants fakts ir dažādu sistēmu atšķirīgu atskaites punktu pastāvēšana – CSP ir 1.janvāris, pārraudzībā ir 1.oktobris, kvotu sistēmai – 1. aprīlis. Apgrūtinājums rodas tad, kad katra šīs sistēmas pārvaldītāj iestāde lūdz uzrādīt atšķirīgus datus (kopējos rādītājus, vidējos), kas prasa no zemnieka laika patēriņu.

Lieku papīru, atskaišu kalni attiecas arī grāmatvedības jomā.

Vājās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Nevajadzīga birokrātija
- Sertifikācijas un apmācības iestādes neatbild par apmācīto personu darba kvalitāti
- Veterināro zāļu lietošanas ierobežotība
- Uzraudzības iestāžu pārstāvju interpretācija par MK noteikumiem un likumiem, kā arī sīkumainība

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

- Jāveido vienkāršākas apliecības (pārraudzības, sēklošanas) saņemšanas un administrēšanas kārtība
- Apliecības un sertifikātus izsniedz, derīguma termiņu pagarina, anulē attiecīgās sfēras profesionālās bezpeļņas organizācijas (veterinārārstiem tā ir Latvijas Veterinārārstu biedrība)
- VID (Valsts ieņēmuma dienesta) un Grāmatvedības likumā būtu veicami labojumi, lai ar šiem normatīviem saistītā darbība vienkāršotu lauksaimnieku ikdienas dzīvi, bet tas būtu darāms sadarbībā ar citām lauksaimniecības nozarēm

SAGĀDES TIRGUS UN PATĒRIŅA TIRGUS ANALĪZE

Apraksts

Pateicoties iedzīvotāju zemai maksātspējai, iedzīvotāji izvēlas lētākus pārtikas produktus, akcijas preces produktus, neiedziļinoties, vai šie produkti ražoti Latvijā vai nē. Lai arī ar vietējo saražoto produkciju var nodrošināt vietējo tirgu, valstiskā līmenī netiek pietiekami atbalstīta un aizsargāta vietējo lauksaimnieku saražotā produkcija.

Vājās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Patērētāju zema pirktspēja un zema lojalitāte Latvijas produktiem
- Patērētāju izglītošanas
- Ražotāju zema ietekme un zema lojalitāte nacionālajam tirgum
- Lielo pārtikas pārstrādes uzņēmumu dominance
- Piena imports (iepirkuma cena nav konkurētspējīga)
- Nestabila piena kvalitāte

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

- Kooperācija
- Samazināts PVN
- Protekcionisms valsts iepirkumos
- Brīvprātīgā sertifikācija (nacionālais zīmols)
- Komunikācija
- Tirdzniecības likums
- PVD un PTAC aktīvāka kontrole
- Pārstrādes

RESURSI, LĪDZEKĻI, CILVĒKI, NODARBINĀTĪBA, ZEME, ENERĢIJA

Apraksts

ES ietvaros Latviju var uzskatīt par dabas kapitāla lielvalsti. Latvijas apdzīvojuma blīvums ir salīdzinoši mazs, tāpēc Latvija ir viena no „zaļākajām” un vismazāk urbanizētajām ES teritorijām. Latvijas lielākās dabas bagātības ir gan meži, augsne, zemes dzīles un ūdens, gan flora un fauna.

Latvijas teritorija ir bagāta ar minerālajām izejvielām, kuras plaši tiek izmantotas būvniecībā un tautsaimnieciski nozīmīgu materiālu ražošanā.

Tautsaimnieciski nozīmīgas ir valsts teritorijā izplatītās sapropēja nogulas. Sapropelī ir atrodamas daudzas bioloģiski aktīvas vielas, piemēram, vitamīni un hormoni. Iegūto sapropeli var pielietot dažādās nozarēs, piemēram, lauksaimniecībā, medicīnā, ķīmijā, būvmateriālu ražošanā, rūpniecībā un citās darbības jomās. [Latvijas reģionu ekonomikas attīstības perspektīvas un virzieni 2010-2011]

Pateicoties modernās tehnikas izmantošanai, ievērojami samazinās fermā strādājošo cilvēku skaits. Modernās tehnikas izmantošanai ir arī citas priekšrocības: tā atvieglo dzīvnieku labturības prasību ievērošanu un precīzās lopkopības ieviešanu, kas perspektīvā uzlabo arī piena ražošanas ekonomiskās efektivitātes rādītājus. [J. Priekulis „Lopkopības mehanizācija”2008]

Pēc 2010.gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultātiem, atskaites periodā lauksaimniecībā pastāvīgi nodarbināti bija 181,0 tūkst. strādājošo, no tiem 89,2 tūkst. jeb 49,3% bija sievietes. Salīdzinot ar 2007.gadu, pastāvīgi nodarbināto skaits ir samazinājies par 43,1 tūkst. jeb 19,2%.

Pilnu darba dienu strādāja 29,9 tūkst. jeb 16,5% no pastāvīgi nodarbināto kopskaita. Pilnu darba dienu strādājošo skaits bija sarucis par 4,8%, bet nepilnu darba dienu strādājošo skaits – par 21,6% salīdzinot ar 2007.gadu.

45,8% no kopējā nodarbināto skaita bija saimniecības īpašnieki, 44,6% saimniecības īpašnieku ģimenes locekļi un tikai 9,6% - pastāvīgi strādājošie, kuri nebija ģimenes locekļi.

Vājās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Nepietiekams īpašnieku izglītības līmenis
 - a) Menedžmenta trūkums
 - b) Menedžmenta zemā kapacitāte
- Nozares zems imidžs
- Nepietiekami kvalitatīvs ārpakalpojumu klāsts (veterinārijas, iekārtu servisu un tml.)
- Mazs nozares blīvums

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

- Īpašnieku izglītības celšana
- Atalgojuma celšana strādāt gribošiem darba ņēmējiem
- 2-3 tehnikumu atjaunošana ar industrijas līdzfinansējumu
- Izglītības prakšu sistēmas uzlabošana
- Profesionālā orientācija un prestižs profesijai
- Mērķtiecīgs valsts atbalsts tiem uzņēmumiem, kas attīstās
- Specifiskā mūžizglītība
- Kooperācija lauku saimniecībām nepieciešamo pakalpojumu iepirkšanai

PIEREDZE, ZINĀŠANAS, INFORMĀCIJA, IZGLĪTĪBA

Apraksts

Pateicoties mūsdienu tehnoloģijām, interneta iespējām, problēmu informācijas piekļuvei praktiski nav. Galvassāpes sagādā lielais informācijas apjoms, kas jāizsijā, lai saprastu, kura daļa no visa informācijas kvantuma ir lietderīga. Problēmas sagādā informācijas nesakārtotība, par vienu tēmu ir jāmeklē dažādās vietās. Nepatīkams moments ir no augstāk stāvošām amatpersonām, kur darbojas cilvēciskais faktors, kas izpaucas kā novēlotas informācijas noziņošana, līdz ar to atpakaļ atbildes noziņošana ierobežotā laika periodā (diena) laika trūkuma dēļ kļūst neprecīza, nepatiesa.

Arvien biežāk notiek dažādi pieredzes apmaiņas braucieni gan Latvijas robežās, gan sadarbībā ar citu valstu pārstāvjiem. Uz Latviju tiek aicināti ēdināšanas, veterinārās jomas u.c. speciālisti, kas dalās savā pieredzē un zināšanās, lai palīdzētu vietējiem lauksaimniekiem veiksmīgāk vadīt savu saimniecību. Tajā pašā laikā mums pašiem ir izglītības iestādes, kurās varam iegūt dažāda līmeņa grādus lauksaimniecības jomā. Ir izglītības programmas, kuras būtu jāuzlabo, kā arī jāizveido jaunas, profesionālu sagatavošanā darbam saimniecībā pie dzīvniekiem.

Nesaprotama ir situācija uz ceļiem. Katrs transportlīdzeklis par piedalīšanos satiksmē maksā nodokļus, lai Latvijas ceļi tiktu uzturēti kārtībā un būtu izbraucami. Lai gan autoceļu tīkls ir pietiekami blīvs, vairākumā Latvijas teritoriju to kvalitāte ir ievērojami zemāka par Eiropā pieņemto, kā arī Latvijā nav neviena ceļa, kas atbilstu automaģistrāles parametriem, un arī maksimālais atļautais ātrums ir zemāks nekā citviet Eiropā. Līdz ar to tiek ierobežota pārvietošanās kustība smagākas kravas transportlīdzekļiem, kas ievērojami apgrūtina uzņēmējdarbību.

Vājās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Ceļu infrastruktūra (pāravadājumu ierobežojumi)
- Interneta un sakaru pieejamība
- Nestrukturizēta informācija. kvalitatīvas un pielietojamas informācijas izvietojums (nav sakārtota vienuviet)
- Neorganizētība (no rīta atnāk info, vakarā jābūt saskaņotam)

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

- Finansējums ceļu infrastruktūrai
- Budžeta naudas efektīvāka izmantošana konsultācijām
- Struktūra specializētas informācijas piegādei lauksaimniekiem
- Vairāku lauksaimniecības nozaru (piena, graudu, meža) apvienošanās ceļu infrastruktūras sakārtošanā

FINANŠU PIEEJAMĪBA, PEĻNAS IESPĒJAS NOZARĒ, (ATBALSTS, KREDĪTI)

Apraksts

Zemniekiem pašu resursi uzņēmējdarbības sākšanai un attīstībai ir vāji. Daļu no finanšu resursiem sastāda aizņemtās finanses. Pie finanšu pieejamības varam pieskaitīt paša zemnieka līdzekļus, valsts atbalstu un Eiropas Savienības atbalstu, kredītiestāžu finanses. Runājot par kredītiestādēm, šeit ļoti būtiska būtu abpusēja sadarbība, kas izpaustos kā zemnieku pārstāvju nozares skaidrošanā finanšu tirgus pārstāvjiem un pašu finanšu tirgus dalībnieku profesionalitāte lauksaimniecības jautājumos, tas ir, nozares specifikas pārzināšana. Finanšu aizdevējam būtu jāprot vadīt savu finanšu ņēmēju tā, lai ilgtermiņā iegūtu pēc iespējas lielāku efektivitāti.

LAD ir ZM padotībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kura atbild par vienotu valsts atbalsta un Eiropas Savienības atbalsta politikas realizāciju valstī, uzrauga normatīvo aktu ievērošanu lauksaimniecības jomā un pilda citas ar lauksaimniecības un lauku atbalsta politikas realizāciju saistītas funkcijas. Sekojošā tabulā uzrādīti LAD administrētie pamatbudžeta līdzekļi 2011. gadā.

N.p.k.	Rādītāji	Resursi izdevumu segšanai (milj. LVL)	% no kopējā apjoma
	LAD administrētie valsts pamatbudžeta līdzekļi kopā	377.7	100%
1	Valsts atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai, sabiedriskā finansējuma administrēšana un valsts uzraudzība lauksaimniecībā	34.7	9.2%
2	Meža resursu ilgtspējības saglabāšana	0.1	0.0%
3	Zivju resursu ilgtspējības saglabāšana	0.2	0.1%
4	ELGF projektu un pasākumu īstenošana	150.6	39.9%
5	ELFLA projektu un pasākumu īstenošana	170.2	45.0%
6	EZF projektu un pasākumu īstenošana	21.2	5.6%
7	Līdzekļu neparedzētiem gadījumiem izlietojums	0.7	0.2%

LAD administrētie pamatbudžeta līdzekļi 2011. gadā, Avots: LAD publiskais 2012.g. pārskats

Vislielākā summa atvēlēta Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstības(ELFLA) projektu un pasākumu īstenošanai, kas veido 45% no kopējā administrējamā pamatbudžeta. Eiropas lauksaimniecības garantiju fonda (ELGF) projektu un pasākumu īstenošanai atvēlēti 150.6 milj. LVL, kas veido 39.9% no kopējā apjoma. LAD budžeta lielāko izdevumu daļu - 342 milj. LVL jeb 90.5% veido ES fondu (ELGF, ELFLA un EZF) projektu un pasākumu īstenošana.

Latvijas Valsts finansētie atbalsta pasākumi piena nozarei:

- ✓ Subsīdijas;
- ✓ Papildus valsts tiešie maksājumi;
- ✓ Akcīzes degviela (atbrīvojumu dīzeļdegvielai no akcīzes nodokļa iegādei);
- ✓ Kompensācijas dzīvnieku infekcijas slimību gadījumos;
- ✓ De minimis (2007.gada 20.decembra Komisijas regula (EK) Nr.1535/2007 par EK līguma 87. un 88.panta piemērošanu de minimis atbalstam lauksaimniecības produktu ražošanas nozarē);

- ✓ Biodegviela.

Lai uzlabotu lauksaimnieciskās ražošanas efektivitāti, veidojot konkurētspējīgu un daudzfunkcionālu lauksaimniecības nozari, kā arī veicinātu no lauksaimniecības gūto ienākumu palielināšanos, papildus ES atbalstam tiek nodrošināts arī valsts atbalsts jeb subsīdijas. Izmaksāto budžeta līdzekļu apjoms šīs apakšprogrammas ietvaros 2011. gadā sasniedza 5.5 milj. LVL, kas ir par 4.8 milj. LVL jeb 47% mazāk nekā 2010. gadā. Subsīdijas tika izmaksātas galvenokārt lauksaimniecības uzņēmumiem – pavisam 2 981 saņēmējam.

Valsts subsīdiju programmas finansēto pasākumu izmaksas atbalstam lopkopības attīstībai 2011. gadā - 1 781 856,25 LVL (2010. gadā – 3 683 986,78 LVL), no tā:

- ✓ Atbalsts ciltsdarbam un piensaimniecībā izmantojamo dzīvnieku audzēšanai –694 260,12 LVL (2010. gadā - 2 012 230,89 LVL)
- ✓ Atbalsts dzīvnieku ciltsvērtības un ģenētiskās kvalitātes noteikšanai – 131 229,56 LVL (2010. gadā - 103 860,43 LVL).

Papildus valsts tiešie maksājumi tiek īstenoti kā divu veidu maksājumi – ar ražošanu saistītie maksājumi un no ražošanas atdalītie maksājumi, skatīt tabulu (attiecas uz visām lauksaimniecības nozarēm).

Ar ražošanu saistītie PVTM	No ražošanas atdalītie PVTM
Tas ir atbalsts, kas ir saistīts ar lauksaimniecisko ražošanu atbalsta pieprasījuma iesniegšanas gadā.	Tas ir atbalsts par noteiktā vēstures jeb references perioda lauksaimnieciskās ražošanas platību (ha) vai saražoto lauksaimniecisko produkcijas vienību daudzumu. Šie PVTM tiek saukti arī par vēsturiskajiem maksājumiem.
- PVTM par zālāja un līnu sēklām;	- Atdalītais PVTM par platībām;
- PVTM par kartupeļu cieti;	- Atdalītais PVTM par laukaugu platībām
PVTM par lopiem:	- Atdalītais PVTM par lopbarības platībām;
- PVTM par nokautiem vai eksportētiem liellopiem;	- Atdalītais PVTM īpašos gadījumos jaunajiem lauksaimniekiem;
- PVTM par zīdītājgovīm un telītēm no 8 mēn. vecuma;	- Atdalītais PVTM par pienu;
- PVTM par aitu mātēm.	- Atdalītais PVTM par nokautiem un eksportētiem liellopiem.

ES atbalsts izpaužas tiešo maksājumu veidā, Lauku attīstības programmas pasākumu, eksporta kompensāciju, tirgus veicināšanas pasākumu, intervences un cita veida pasākumu veidā. Populārākie un lielākie projektu veida LAP pasākumi 2007. – 2011. gada programmēšanas periodā ir bijuši:

- ✓ Lauku saimniecību modernizācija (apstiprināti 5950 projekti par kopējo publisko finansējumu 359,5 milj. EUR);
- ✓ Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem (apstiprināti 999 projekti par kopējo publisko finansējumu 89,2 milj. EUR);

- ✓ Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai (apstiprināti 678 projekti par kopējo publisko finansējumu 88,4 milj. EUR);
- ✓ Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības radīšana (apstiprināti 205 projekti par kopējo publisko finansējumu 66 milj. EUR);
- ✓ Infrastruktūra, kas attiecas uz lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstību un pielāgošanu (apstiprināti 340 projekti par kopējo publisko finansējumu 35 milj. EUR).

Pozitīva iezīme, ka sākot ar 2008. gadu lauksaimniekiem tika dota iespēja pieteikties platību maksājumiem, izmantojot EPS (elektroniskā pieteikšanās sistēma), kas būtiski atviegloja un optimizēja pieteikšanās procesu. Ja 2009.gadā šo iespēju izmantoja 1626 lauksaimnieki, tad 2011. gadā tie jau bija 6074 lauksaimnieki. Šis fakts parāda, ka ieviestais jauninājums dod pozitīvus rezultātus. Līdz ar to varam secināt, ka vienkāršojot administrēšanas procesus, izmantojot mūsdienu tehnoloģiju iespējas, tiks atvieglota zemnieku pakalpojumu saņemšana.

Vājās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Stablu ilgtermiņa resursu pieejamība
- Kredītresursi – ķīlas nepietiekamība
- Akcīzes nodokļa nepietiekams atbalsts
- Personisko finanšu līdzekļu uzkrājuma trūkums
- Sarežģīta atbalstāmo projektu apguve

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

- Krājaizdevumu sabiedrības
- Kooperatīvu aizdevumi (īstermiņa risinājums)
- Menedžmenta izglītība
- Valsts finanšu programma kredītprocentu dzēšanai
- Lielāka LAF ietekme, prestižs. Līdzekļu palielināšana LAF
- Zemnieku pārstāvju sadarbība ar finanšu tirgus dalībniekiem nozares skaidrošanā
- Iekrāsotās degvielas ieviešana. Piena nozarē tas būtu īpaši nepieciešams, jo tirgus arvien vairāk pieprasa intensīvu saimniekošanu

LOGISTIKA / MĀRKETINGS

Apraksts

Saimniecības mērogā, lai pārdotu saražoto pienu, nav jāveido reklāmas uzpircēju piesaistē. Piens pārstrādātājam tiek pārdots bez izteikta mārketinga.

Kā piemēru vietējās produkcijas popularizēšanas pasākumu var minēt ES un valsts atbalsta programmas "Atbalsts piena produktu piegādei izglītojamiem vispārējās izglītības iestādēs" (Skolas piens) realizācija: 2010./2011. mācību gadā programmā iesaistījās 456 izglītības iestādes, tās ietvaros piegādātas un apmaksātas 3 063.64 tonnas piena produktu. Piegādes nodrošināja 72 atbalsta pretendenti.

Kā negatīvu iezīmi mārketinga jomā var minēt vājo ceļu infrastruktūru un augsto PVN likmi tūrismā, kas būtiski kavē tūristu piesaisti Latvijai, līdz ar to samazina vietējās produkcijas popularizēšanu arī citu valstu pārstāvjiem.

Vājās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Netiek veicināta tūristu piesaiste

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

- Uzlabot vietējo tirgu

- Izglītot vietējo patērētāju

POLITISKIE FAKTORI

Apraksts

Pēdējo gadu laikā Latvijā divas reizes tika pacelts pievienotās vērtības nodoklis (PVN), katru reizi par 1%. Šobrīd PVN ir 21%, jo tika atzīts, ka pēdējo reizi pieliktais 1% nenes gaidīto rezultātu. Vienkārša nodokļu palielināšana nevar nest pozitīvu rezultātu, ja paralēli šim pasākumam netiek izveidota labvēlīga vide uzņēmējdarbībai, kas ar savu darbību nestu šos ienākumus. Latvijas gadījumā paaugstinātais PVN slogs tika uzkrauts uz to uzņēmēju pleciem, kuri jau labprātīgi maksāja nodokļus, pasliktinot viņu situāciju jau tā sarežģītajos ekonomiskajos apstākļos.

ES ļauj noteikt pazeminātu pievienotās vērtības nodokļa likmi pārtikas produktiem un šo iespēju izmanto gan vecās, gan jaunās dalībvalstis, bet ne Latvija. To liecina BDO *Zelmenis&Liberte* pētījums. Interesanti, ka pazeminātas PVN likmes ieviešana pārtikas produktiem tikusi motivēta ar valsts vēlmi samazināt nodokļu slogu - cenu pārtikai, bez kuras cilvēki nevar iztikt. Vācija - ir noteikusi samazināto PVN 7% apmērā, Beļģijā - 6%, savukārt Lielbritānijā šī likme vispār ir 0%, bet mūsu netālajiem kaimiņiem Polijā pārtikas produktiem ir 3 dažādas likmes (5%, 8% un 23%).[<http://bdolegal.lv/publikacijas/es-neliedz-partikai-piemerot-samazinato-pvn-likmi,15.05.12.>] Samazinātā PVN likme pārtikai nav nekas unikāls. Tas ir uzskatāms piemērs tam, ka sevi cenoša Eiropas valsts par pašsaprotamu lietu uzskata savu iedzīvotāju nodrošināšanu ar pašu ražoto pārtiku, no citām valstīm cenšoties ievest tikai tādas pārtikas preces, kuras paši nevar vai negrib saražot[<http://www.romansnaudins.lv/viedoklis/samazinata-pvn-likme-partikai-butu-ieguvums-razotajiem-un-iedzivotajiem,03.05.12.>]

Vājās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Nelabvēlīga nodokļu politika
- Augsts administratīvais slogs
- Vietējā ražotāja atbalstošas politikas trūkums
- Maza klātbūtne un ietekme ES politiskajos procesos

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

- Atbalstoša nodokļu politika ražotājiem (tai skaitā zemes iegādei un atgriešanai ražošanā)
- Protekcioņa politika
- Valsts iestāžu attieksme pret vietējiem uzņēmējiem
- Likums – saprotams visiem, uztverams visiem vienādi
- Pārtikai zemas PVN likmes līdzīgas citām ES dalībvalstīm

EKONOMISKIE FAKTORI

Apraksts

Lai arī ir pieaugusi nenoteiktība ārējos tirgos, Latvijas tautsaimniecībā turpinās izaugsme. Latvijas IKP 2011.gadā kopumā par 5,5% pārsniedza 2010.gada līmeni. Aizvadītajā gadā ekonomikas izaugsmes tempi bija vieni no straujākajiem ES. Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datiem, Latvijas kopējais IKP faktiskajās cenās 2011.gadā bija 14 161 milj.Ls, pieaugums ir par 1422 milj.Ls jeb par 11,2%. Uz vienu iedzīvotāju tas ir Ls 6862 – par Ls 1174 vairāk nekā iepriekšējā gadā.

Valsts kases dati par 2011.gadu liecina, ka salīdzinājumā ar 2010.gadu konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi palielinājās par 480,3 milj. latu jeb 10,4% un bija 5087,3 milj. latu. Ieņēmumu pieaugumu kopbudžetā 2011.gadā pamatā nodrošināja nodokļu ieņēmumu, kā arī ieņēmumu no ārvalstu finanšu palīdzības pieaugums.

Ekonomiski aktīvos iedzīvotājus jeb darbaspēku veido nodarbinātās personas un personas, kuras aktīvi meklē darbu. Kopumā valstī 2012. Gada 2. ceturksnī bija nodarbināti 877,4 tūkst. cilvēku (55,7% no iedzīvotāju kopskaita vecumā no 15 līdz 74 gadiem). Saskaņā ar Darbaspēka apsekojuma metodoloģiju nodarbināto iedzīvotāju skaitā tika iekļauts 7,1 tūkst. cilvēku, kuri, saglabājot bezdarbnieka statusu, pārskata nedēļā bija nodarbināti, t.i., bija iesaistīti Nodarbinātības valsts aģentūras organizētajos kompleksajos atbalsta pasākumos, piedalījās aktīvajā nodarbinātības projektā "Pasākums noteiktām personu grupām" vai programmā "Algoti pagaidu sabiedriskie darbi". Nodarbināto iedzīvotāju kopskaitā sieviešu bija nedaudz vairāk kā vīriešu, attiecīgi 51% un 49%. Darba meklētāju 2012.gada 2.ceturksnī Latvijā bija 168,9 tūkst. jeb 16,1% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem (nodarbinātajiem un darba meklētājiem). [CSP dati]

Vājās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Aplokšņu algas
- Nestabila makroekonomika
- Tirgus nestabilitāte
- Nepietiekams valsts atbalsts
- Nestabilā politika (biogāzes ražotāji)

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

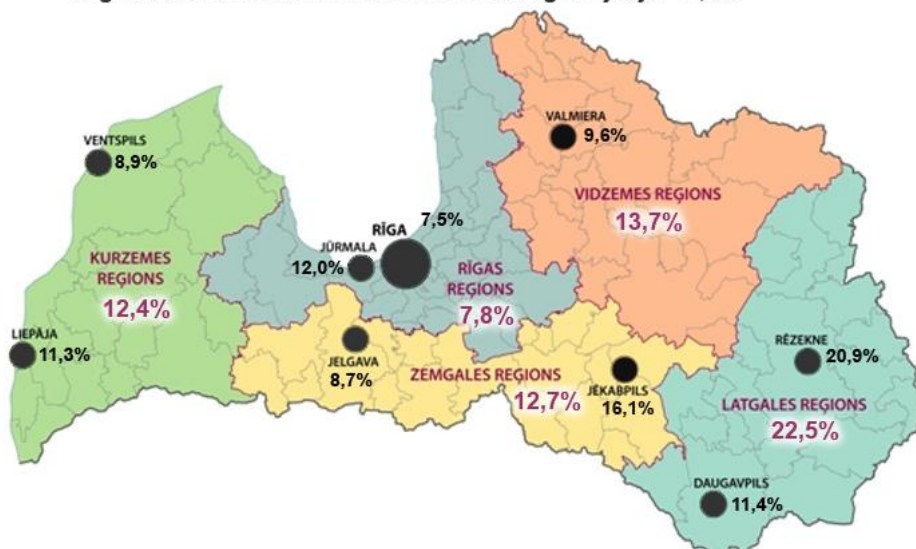
- Valstij samaksāt zaudējumus par biogāzes līgumiem un lauzt līgumus. Noskaidrot un aprēķināt kopējo ietekmi uz Latvijas ekonomiku
- Aicinājums valdībai saglabāt makroekonomisko stabilitāti
- Aicinājums valdībai apkarot pelēko zonu
- Risku apdrošināšana

SOCIĀLIE FAKTORI

Apraksts

Ekonomiski neaktīvi (pensionāri, skolnieki, studenti, mājsaimnieki/-ces, invalīdi, ilgstoši darbnespējīgi iedzīvotāji u.c.) 2012.gada 2.ceturksnī bija 527,8 tūkst. cilvēku, un, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, to skaits ir samazinājies par 5,7%. Bezdarba līmeni uz šā gada 31.jūliju varam redzēt 19. att.

Reģistrētais bezdarba līmenis valstī 2012.g. 31.jūlijā- 11,6%

19. att. Nodarbinātības valsts aģentūras dati

2011.gada beigās lielākais reģistrēto bezdarbnieku skaits dalījumā pēc profesijas (ja šajā profesijā ir darba pieredze vai iegūta izglītība) bija palīgstrādnieks, mazumtirdzniecības veikala pārdevējs, apkopējs, sētnieks, pavārs, automobiļa vadītājs, apsargs, šuvējs, traktora vadītājs, pārdevējs konsultants. Vislielākais reģistrēto bezdarbnieku skaits nemainīgi saglabājas vienkāršajās profesijās. [Nodarbinātības valsts aģentūra]

Īpaša uzmanība šajā grupā jāpievērš personām, kuras ir potenciālie darba meklētāji, bet ir zaudējuši cerības atrast darbu vai arī nezina, kur un kā to meklēt. Apsekojuma rezultāti liecina, ka pārskata ceturksnī valstī tādu cilvēku, kuri ir zaudējuši cerības atrast darbu, bija 25,4 tūkst. (4,8% no ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaita). [CSP dati]

Pārtikas piegāde no intervences krājumiem vistrūcīgākajām personām – 2011. gadā pārtikas produktu komplektu piegādes tika veiktas 429 izdales vietās visā Latvijas Republikas teritorijā. 2011. gadā programmā iesaistījās 10 labdarības organizācijas. 2011. gadā 180 tūkst. vistrūcīgākās personas saņēma 1 665 144 pārtikas produktu komplektu, kā arī 981 318 papildus graudu produktu komplektu [LAD publiskais 2012.g. pārskats]

Vājās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Pirkospējīgo klientu nelielais skaits
- Kultūrvides neesamība
- Mazkvalificēta darbaspēka trūkums
- Darba meklēšanu neveicinoša pabalstu sistēma mazkvalificētam darba spēkam
- Patērētāju zemā izglītība (par veselīgas pārtikas grozu un tml.)
- Sezonāls raksturs
- Sabiedrība atbalsta naturālās saimniecības un neatbalsta lauksaimniecību kā modernu un efektīvu ekonomiku

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

- Pabalstu sistēmas maiņa (uz darba atrašanu vērsta)
- Sadarbība ar pašvaldību (sezonālo darbaspēku piesaistē)

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

ELFLA
EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

27

- Komunikācija ar mērķi mainīt vērtības
- Pašu lauksaimnieku attieksmes maiņa
- Darba devēja reputācija:
 - a) Motivēts piedāvājums no darba devēja
 - b) Darba apstākļu nodrošinājums

TEHNOLOĢISKIE FAKTORI

Apraksts

Pasaulē ļoti strauji piena nozarē tiek ieviesti jauninājumi, mūsdienīgas tehnoloģijas, kas atvieglo ne tikai dzīvnieka aprūpes darbus, zemes apstrādes darbus, bet ievērojami uzlabo pārraudzības darbu. Ar pārraudzības darbu šeit tiek domāts dzīvnieka veselības stāvokļa novērtējums, uzraudzība, grūsnības pārbaudes metodes, pie maksimālās apsēklošanas var minēt šķirotās ģenētikas izmantošanu, produktivitātes uzskaiti un kvalitātes noteikšanu katrā slaukšanas reizē katrai govij, automātiska uzturā nelietojama piena novade kanalizācijā vai kannā, piemēram, slaukšanas robota sistēmā, aktivitātes mērītāju pielietošana meklēšanās noteikšanai, katras govys atpazīšana, ienākot slaukšanas zālē, un informācijas parādīšanās ekrānā slaukšanas zālē par šīs govys nepieciešamajiem apstrādes pasākumiem un pasākumiem, kas jau izdarīti, kā arī ar dzīvnieku tieši nesaistu pasākumu uzlabošana kā mazgāšanas ūdeņu savākšana un otrreizēja izlietošana vai siltumu savākšana no dzesēšanas sistēmas un tālāka izmantošana, kas ir naudu un resursu taupoši pasākumi saimniecībā. Šeit varētu uzskaitīt vēl daudzus piemērus, kas palīdz vieglāk vadīt piena lopkopības saimniecību, bet pievērsoties trūkumiem, mēs redzam, ka par tehnoloģiju pielietojumu, ekonomisko izdevīgumu konkrētā saimniecībā un nepieciešamību konsultē šo tehnoloģiju pārdevēji. Latvijā trūkst neatkarīgu speciālistu tehnoloģijās, kas varētu izvērtēt vai tiešām izvēlētie jauninājumi dos maksimālo efektivitāti un ir atbilstoši konkrētās saimniecības jaudām.

Piesaistot ES finansējumu saimniecību modernizācijai, bieži vien ar šo pasākumu stabilizējam veco Eiropas dalībvalstu ekonomiku. Saņemot atbalstu 40% apmērā un izlietojot to tehnikas, iekārtas utt. iegādei, finansējums nevis paliek Latvijā, bet gan aizplūst uz šo iegādājamo preču ražotājvalsti.

Vajās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Nekvalitatīva piegādātāju tehnika
- Tehnoloģiju attīstības sistemātiska darba trūkums Latvijā
- Nepietiekams ekonomiskais pamatojums tehnoloģiju ieviešanā:
 - a) Zināšanu trūkums par tehnoloģijām
 - b) Neatkarīgu tehnoloģiju konsultantu trūkums
- Ilgtermiņa attīstības plānu trūkums

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

- Citu piegādātāju sistemātiska identificēšana
- Komunikācija caur organizācijām
- Investīcijas tehnoloģijās (LAP pasākumi sabalansētai tehnoloģiju ieviešanai)
- Pakalpojumu saņēmēju skaita palielināšana konsultantu rašanā
- Izglītība (LLKC funkciju un finansējuma pārskatīšana)
- Kooperatīvu kopīga lopbarības rūpnīca
- Neatkarīgu speciālistu piesaiste no citām pasaules valstīm, kuri ir līderi tehnoloģiju izmantošanā, ilgtermiņa attīstības plānu veidošanā

VIDES FAKTORI

Apraksts

Lauksaimniecībā izmantojamās zemēs to apstrādi apgrūtinošu padara novecojusi, nolietota meliorācijas sistēma, kas nepilda savu funkciju - zemes ūdens režīma regulēšanu.

Vājās puses, draudi. Šī brīža problēmas

- Meliorācija (lielas investīcijas)
- Augsnes skābums
- Datu trūkums par situāciju vidē
- Savvaļas dzīvnieku postījumi

Ieteikumi, instrumenti, darāmie darbi

- Atbalsts augsnes kvalitātes ilgtspējai (kaļķošana un meliorācijas renovācijai)
- Investīcijas vides monitoringā
- Labot Medību likumu un Sugu un biotopu aizsardzības likumu

INFORMĀCIJA PAR ORGANIZĀCIJU

Latvijas Holšteinas šķirnes lopu audzētāju asociācijas mērķi un darbības uzdevumi:

- Apvienot Holšteinas šķirnes govju turētājus un veicināt piensaimniecības attīstību Latvijā;
- Attīstīt un pilnveidot Holšteinas šķirni Latvijā, saskaņā ar dzīvnieku turētāju interesēm;
- Iekļauties pasaules Holšteinas šķirnes attīstības procesos;
- Veikt Holšteinas šķirnes dzīvnieku reģistrāciju šķirnes ciltsgrāmatā, saskaņā ar valstī noteikto kārtību;
- Nodrošināt LHA biedriem u.c. interesentiem informācijas pieejamību no citām reģistrētām Holšteinas šķirnes organizācijām;
- Aktīvi piedalīties tādu likumu izstrādē, kas veicinātu piensaimniecības attīstību Latvijā, un valsts līdzekļu piesaiste tai;
- Aizstāvēt LHA biedru intereses valsts un pašvaldību iestādēs u.c. institūcijās.